

شیوه‌نامه‌ی علمی روش‌های تحقیق و پژوهش

زبان و ادبیات فارسی

مؤلف: دکتر اسماعیل نرماشیری

استادیار دانشگاه ولایت - ایرانشهر

سرشناسه	نرمایشیری، اسماعیل، ۱۳۵۰ -
عنوان و نام پدیدآور	شبیوه نامهای علمی روش‌های تحقیق و پژوهش در زبان و ادبیات فارسی/
مؤلف اسماعیل نرمایشیری	
مشخصات نشر	تهران: ارشد سپاهان، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری	۲۷۹ ص.: جدول.
شابک	978-964-7879-15-6:
وضعیت فهرست نویسی: فیبا	
یادداشت	کتابنامه: ص. ۲۷۹.
موضوع	ادبیات فارسی -- تحقیق -- روش‌شناسی
رده‌بندی کنگره	۱۳۹۲ ش ۹ ن ۴ / PIR۳۳۲۰
رده‌بندی دیوبند	۸۴۰ / ۷۲: اف
شماره کتابشناسی ملی	۳۲۷۱۱۶۲:

کلیه حقوق برای انتشارات سپاهان محفوظ است و هر گونه نسخه برداری، تهیه راهنما، تهیه پاسخنامه، ترجمه تهیه واژه‌نامه و هر گونه استفاده‌ای دیگر از متن کتاب ممنوع بوده و متخلف تحت پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

نام کتاب	شبیوه‌نامه‌ی علمی روش‌های تحقیق و پژوهش در زبان و ادبیات فارسی
مؤلف	دکتر اسماعیل نرمایشیری
ناشر	ارشد سپاهان
صفحه‌آرایی	الهام پیدایی
طراح جلد	حامد شاملو
لیتوگرافی	ایران اسکتر
چاپ و صحافی	ارشد سپاهان
شمارگان	۲۰۰ جلد
نوبت چاپ	اول
شابک	۹۷۸-۹۶۴-۷۸۷۹-۱۵-۶:
بها	۱۲۰۰۰۰ ریال

«چاپ اول ۱۳۹۲»

مرکز بخش: تهران، خیابان انقلاب، خیابان اردیبهشت (منبری جاوید)، پلاک ۷۰، طبقه همکف انتشارات.

ت: ۰۰۳۰-۳۰۰۹۷۲۹-۶۶۴

به نام آن که جان را فکرت آموخت

پیش‌گفتار

از محقق تا مقلد فرق‌هاست
کین‌چو داوود است و آن دیگر صداست
شیع‌گفتار این سوزی بود
و آن مقلد کهنه‌آموزی بود

«مولوی دفتر دوم»

بدون هرگونه تردیدی، پویایی و نشاط علمی و نوзایی افکار آدمی، همواره محصول این دو اصل است:

- ۱- آموزش‌های پایه‌یی مدوّن روش‌های تحقیق کاربردی؛
  - ۲- داشتن و یا تولید کتاب‌ها و شیوه‌نامه‌های علمی متناسب با نیازهای آموزشی روز افراد.
- ناگفته پیداست که بی این دو، نه تنها از فیض درک معارف و میراث فکری عظیم دانش‌های زمان محروم می‌شویم بلکه در مسیر تنگ طفره روی که همان تکرار‌گویی و تکرار‌نویسی که خود حالت بلا تکلیفی و بی‌سرانجامی است، درمی‌افتیم.
- مسلماً ساده‌انگارانه خواهد بود اگر امروزه که عصر اقتدار فکری و طلوع اندیشه‌های نو است، بار دیگر چون گذشته به جزم اندیشی و نبوغ‌زدگی فردی که عامل ذوقی نویسی است گرفتار شویم. در سده‌ی روشن‌اندیشی ما نیازمندیم که از حوزه‌ی تصوّر توصیفی به حوزه‌ی تأمل و تصدیق عملی و ارزش‌گذاری علمی گام بگذاریم و باید خود را از تفکر انحصاری خاص انگاری برهانیم.

باید آگاهانه و قویاً معتقد باشیم که نزاع بر سر روش‌ها و نگرش عدم انطباق آثار ادبی و فرهنگی با دیگر دانش‌ها از رونق افتاده است. امروزه ضرورت مطالعات ادبی، گشایش افق‌هایی تازه با بهره‌گیری خردورزانه از ایده‌ها و کاربرست وحدت بخشی نظریه‌هاست. سازش دادن روش‌ها و الگوپذیری از سیاق تحقیقی سایر رشته‌ها به دلیل وجود ظرفیت و قابلیت علمی در رشته‌ی زبان و ادبیات فارسی نه تنها یک نیاز علمی و آموزشی است بلکه نوعی نیاز ذاتی است. البته ما هرگز فراموش نمی‌کنیم که مشی هر علمی در روش‌شناسی با دیگر علوم فرق دارد، ولی این بدان معنا نیست که بین دانش‌ها رابطه‌ی تأثیر و تأثری برقرار نباشد و نتوان از راه تأمل و تمرکز با معیارسازی، به یک اصل نسبی‌گرایی قابل انطباق دست یافت. پس به دلیل سرنوشت و ماهیت غایت‌شناسانه‌ی که در آثار و متون ادبی حاکم است نمی‌توان از محور و مدار ره‌توشه‌ی نظریه‌ها و فرضیات دانش‌های نوین صرف نظر کرد.

از ره‌یافت همین نظریه‌ها و روش‌های نوین، می‌توان «متون مهم گذشته را از نوبه سخن بیاوریم، یعنی تار و پودشان را بشکافیم، ساختارشان را بشناسیم، زبان‌شان را حل‌جی کنیم، مبانی و مبادی فلسفی‌شان را بفهمیم» (میلانی، ۱۳۷۸) و زیبایی و راز ماندگاری‌شان را کشف کنیم. باید در چنین عصری همواره بکوشیم تا با درک درست و دقیق قواعد روش‌شناختی، به تعداد و میزان تحقیقات کیفی دانشگاهی بیفزاییم. پس در این میان دانستن نظریه‌ها و مکاتب ادبی به موازات جدی تلقی کردن روش‌ها و شیوه‌های تحقیق، امری حیاتی است.

آن‌چه می‌تواند خمودگی فکری را از دانشجویان زبان و ادبیات فارسی و رکود را از دامنه‌ی مطالعات ادبی، دور کند قطعاً خصیصه‌ی نواندیشی و مجهز شدن به تکنیک و فنون و ابزار نو است. چنین شناختی لزوماً بدون آموزش‌های منظم، پایدار و شیوه‌نامه‌های روش‌مند مقدور نخواهد بود. پس این کتاب با درک چنین منظر و نیازی فراهم آمده است. نگارنده بعد از چند سال تدریس کتاب‌های موجود روش‌های تحقیق و مرجع‌شناسی در این رشته و هم‌چنین مطالعه‌ی کتاب‌های روش تحقیق دیگر رشته‌ها این خلای علمی و نیاز آموزشی را دریافت و آن‌گاه به میزان توان و کوشش، تقلائی کرده است. چون به خوبی می‌دانست که اگر از خصلت هم‌کنشی و هم‌پوشانی دانش‌های بشری که نیاز جدی دانشجویان زبان و ادبیات

فارسی در چنین فضا و زمانی است آگاهانه اغماض کند، ستم و اجحافی خواهد بود اولاً نسبت به خود و در ثانی نسبت به تمامی کسانی که صادقانه گنجینه‌ی گران‌بهای عمرشان را ذره ذره صرف می‌کنند بی آن حاصلی بیابند. از این رو معیار علمی این کتاب بر اساس اصل انطباق‌پذیری روش‌های تحقیق بین رشته‌یی که خود اصلی معتبر و قابلیت‌پذیر است، تمهید شده است تا اصولاً از بهره‌یی ولو اندک فرو نیفتیم.

به هر روی، این کتاب در چهار بخش و بیست و شش فصل نوشته شده است که هیچ تناسب و همانندی از حیث ساختار و محتوا با آثار موجود روش‌های تحقیق و مرجع‌شناسی در ادبیات فارسی ندارد. در بخش اول گردآوری شده تا مطالب به طرز آموزشی و قابل فهم درباره تعاریف نظری و کارکردهای ادبی از جمله درباره‌ی ادبیات و تعاریف آن، کارکرد ادبیات و نوشته‌های ادبی، چگونگی قرابت‌تئون و آثار ادبی و انواع آن، نقش نظریه‌های ادبی در تحقیقات و اهمیت مکتب‌های ادبی در پژوهش‌های علمی، نوشته شوند.

در بخش دوم به مفاهیم و اهدافی پرداخته شده که دربرگیرنده‌ی مباحثی درباره‌ی مفهوم تحقیق و تحقیق علمی، تحقیقات غیر علمی و ذوقی، تحقیقات علمی و دانشگاهی، روش‌های تحقیق و انواع آن، ابزار تحقیق، اهداف تحقیق و انواع آن، مراحل هشت‌گانه‌ی تحقیق و نقش جدول‌ها و نمودارها و الگوهای شکلی در تحقیقات علمی ادبی است. اما در بخش سوم که عمده تمرکز این کتاب بر آن است، به شیوه‌های علمی و نمونه‌های عملی در پژوهش‌های ادبی توجه شده است و تلاش شده تا اولاً تفاوت روش‌های تحقیق با شیوه‌های تحقیق، تبیین شود و آن‌گاه به نمونه‌های مهم‌تری از شیوه‌های تحقیق که گرایش فکری و علاقه‌مندی دانشجویان بدان سو بیش‌تر متمایل است بپردازیم. در بخش چهارم به دلیل اهمیت موارد در کارهای پژوهشی، لازم دیده شد تا درباره‌ی مقاله‌نویسی علمی و هم‌چنین نحوه‌ی ارجاع‌دهی و معرفی سایت‌های آزاد علمی و ادبی مطالبی فراهم آید تا شیوه‌نامه‌یی باشد برای روش شناختی تدوین مقاله و نوع منبع‌نویسی.

به‌طور مجموع، مطالب این کتاب با هدف آموزشی و علمی مدوّن شده است به همین دلیل اصولاً سعی شده تا شاکله‌ی ساختاری و محتوایی آن به گونه‌یی گرد آید که دانشجویان با

مراجعه کم‌تر به استاد درس به‌صورت خودخوان از عهده فهم و درک مطالب برآیند و در انجام دادن کارهای پژوهشی با بهره‌گیری از نمونه‌های عملی، شخصاً مبادرت ورزند.

صرف‌نظر از آنچه گفته شد، باید درباره فایده‌ی علمی و تعلیمی این کتاب افزود که:

۱- از نقطه نظر ماهیت و نوع، می‌توان اذعان کرد این کتاب در نوع خود اولین اثری است که می‌تواند مراحل تحقیق و روش‌های علمی آن را با استفاده از هم‌پوشانی علمی سایر رشته‌های علوم انسانی به دانشجویان زبان و ادبیات فارسی به طرز قابل فهم و مفید آموزش دهد.

۲- مرجع‌شناسی این کتاب برخلاف سایر کتاب‌ها در پایان هر مدخل آمده تا دانشجویان بلافاصله بعد از مطالعه‌ی مطالب در صورت لزوم برای کسب اطلاعات علمی بیش‌تر به منابع پایه‌ی اعم از فارسی و انگلیسی مراجعه کنند.

۳- نحوه‌ی فراهم‌آوری مطالب نظری و عملی این کتاب به شکلی است که علاوه بر رفع نیاز علمی دانشجویان در درس روش تحقیق و مرجع‌شناسی، در نقد ادبی نیز به کار آید.

۴- از آن‌جا که جدول‌ها و نمودارها به عنوان نوعی تکنیک و ابزار در کارهای پژوهشی به فراوانی به کار می‌روند، بنابراین هر جایی که نیاز علمی ایجاد کرده برای تفهیم و یادگیری آسان از جدول و نمودار استفاده شده است که این خود نوعی مزیت علمی این کتاب محسوب می‌شود.

۵- برای درست‌خوانی اسم‌هایی که اشتباه خوانی آن‌ها محتمل است، تلفظ و معادل لاتین آن‌ها در پاورقی نوشته شده است.

۶- در انتخاب نمونه‌ها عملی، کوشیده شده تا علمی‌ترین آن‌ها از لایه‌لای کتاب‌ها و فصل‌نامه‌های معتبر که به روش مطالعه‌ی کتابخانه‌یی انجام شده‌اند استخراج شوند و مابقی روش‌ها به عنوان نوعی فعالیت کلاسی در اختیار دانشجویان گذاشته شده تا هر یک از آنان فراخور توانایی و سلیقه‌ی علمی‌شان اقدام نمایند.

۷- مطالب این کتاب به شکلی طراحی و تدوین شده که دانشجویان به جای ذوقی نویسی صرف و محفوظات پروری، به کارهای فکری و عملی روی آورند.

۸- آگاهانه کوشش شده تا مطالب ضمن حفظ وحدت رویه و انسجام علمی به تغییر نگاه و باور دانشجویان و سایر علاقه‌مندان به رشته‌ی زبان و ادبیات فارسی کمک کنند.

۹- این کتاب می‌تواند جنبه و ابعاد گرایش‌های فکری و علمی را در دانشجویان تقویت کند و آنان را در محور و کانونی خاص متناسب با روحیات علمی آنان متمرکز سازد.

۱۰- مطالب این اثر می‌توانند در تقویت بُعد تحلیل‌گری و نوزایی افکار دانشجویان بسیار مؤثر و مفید باشند.

۱۱- رسالت و اصالت علمی این شیوه‌نامه، تماماً در هدایت و پرورش بیش‌تر و روش شناختی علمی دانشجویان و علاقه‌مندان به پژوهش‌های ادبی، متمرکز است.

با این تفصیل، سرانجام همه به خوبی می‌دانیم که «آدمی زاده از لحظه‌یی که به سخن گفتن می‌آغازد و زبان‌ش کلمه می‌سازد تا واپسین دم، می‌پرسد که این چون است و آن چون. بی‌گمان اگر این کنجکاوی در سرشت آدمی نبود، مانند جانوران دیگر در دایره‌یی بسته و آگاهی‌های محدود می‌ماند. اما او دائماً می‌پرسد او عاشق شناخت است و هر مجهولی را چندان از قلاب پرسش (؟) می‌آویزد تا آن را بار نشاند؛ همه‌ی آگاهی و شایستگی آدمی در گرو این نشانه‌ی خجسته (؟) است» (انزایی نژاد، ۱۳۶۷: ۶).

لزوماً این کتاب از دل چنین سرشتی برآمده و نوشته شده تا به ما بیاموزد که چگونه با مدیریت زمان و ابزار و هزینه‌ها به موازات گسترش ابعاد پرسش‌انگیزی، به پاسخ‌هایی منطقی و مستدل دست یابیم و راه‌های نرفته‌یی را بیازماییم و به نموده‌های سطحی و سریع الزوال دل خوش نکنیم. یاد بگیریم که شایستگی و شکوه‌مندی انسان در اندیشیدن و چگونگی اندیشیدن، در خواندن و چگونگی خواندن و در پژوهیدن و چگونگی پژوهیدن است. باید بدانیم که برای رسیدن به کاروان شناخت و آگاهی‌های ماندگار به چه ابزار و ره‌توشه‌یی مجهز شویم تا در نمائیم و چون بسیاری با صرف همت بستن در حفظ پاره بیتی و سطری به وجد نیایم، بی‌آن که بدانیم که آن‌ها چگونه و با چه طرزی پدید آمده‌اند و در اضلاع و لایه‌های تودرتوی خود چه نوع اندیشه و غایتی از غایات افکار بشر را مکتوم کرده‌اند.

به هر طریق، این سطرها فراهم آمد و نوشته شد و بی آن که ادعای اوّل و آخر داشته باشد، شناخت و استنباط نیازی بود که می‌بایست هر چه زودتر به دغدغه‌های علمی و آموزشی دانشجویان از بی‌روشی و یک نواخت‌خوانی غیراصولی، پاسخ می‌داد. انتظار می‌رود که این کتاب برای دانشجویان زبان و ادبیات فارسی و سایر پژوهش‌گران علاقه‌مند به تحقیقات ادبی سودمند افتد.

در پایان لازم می‌دانم تا از استاد دانش‌مند جناب آقای دکتر احمد تمیم‌داری، استاد زبان و ادبیات فارسی دانشگاه علامه طباطبائی تهران که انگیزه تدوین این اثر از درایت ایشان است، صمیمانه سپاس‌گزاری کنم. هم‌چنین از دوست و همکار فرهیخته‌ام جناب آقای دکتر مصطفی دشتی‌آهنگر که در بازخوانی بعضی مطالب کمک شایانی کردند نیز سپاس فراوان دارم و برای این دو عزیز و سایر اندیش‌مندان و معلمان امید توفیق خدمت به فرهنگ و ادب کشور عزیزمان ایران را از درگاه خداوند بزرگ مسئلت دارم.

و ما توفیقی الا بالله

اسماعیل نرمایشیری

تابستان ۱۳۹۲

فهرست

۳	پیش‌گفتار .....
۱۳	بخش اول: تعاریف نظری و کارکردهای علمی .....
۱۴	فصل اول: درباره‌ی ادبیات و تعاریف آن .....
۱۸	فصل دوم: کارکرد ادبیات و نوشته‌های ادبی .....
۲۳	فصل سوم: چگونگی قرائت متن و آثار ادبی .....
۲۳	۱-۳- روش مطالعه‌ی روزنامه‌محور .....
۲۴	۲-۳- روش مطالعه‌ی مدرسه‌یی محور .....
۲۶	۳-۳- روش مطالعه‌ی پژوهشی محور .....
۲۶	۱-۳-۳- قرائت اکتشافی (Heuristic) .....
۲۶	۲-۳-۳- قرائت پس‌کنشانه (Retroactively) .....
۳۲	فصل چهارم: نقش نظریه‌های ادبی در تحقیقات علمی .....
۳۷	فصل پنجم: اهمیت مکتب‌های ادبی در تحقیقات علمی .....
۴۵	بخش دوم: مفاهیم و اهداف کاربردی .....
۴۶	فصل اول: مفهوم تحقیق و تحقیق علمی .....
۵۰	فصل دوم: روش تحقیق .....
۵۰	۱-۲- ذوقی - سلیقه‌یی‌اند .....
۵۱	۲-۲- تجربی - دریافتی‌اند .....
۵۱	۳-۲- علمی و آگاهانه و قاعده‌مندند .....
۵۳	فصل سوم: ابزار تحقیق .....
۵۳	۱-۳- بخش امکانات مادی و وسایل فیزیکی .....

۵۳	۳-۲- بخش اجزای انسانی: دقت، هوش، تحمل و روحیه‌ی تحلیل‌گری
۵۵	فصل چهارم: اهداف تحقیق
۵۶	۴-۱- تحقیقات بنیادی / پایه‌ای
۵۷	۴-۲- تحقیقات کاربردی
۵۷	۴-۳- تحقیقات توسعه‌ی/ترویجی
۵۸	۴-۴- تحقیقات عملی
۵۹	فصل پنجم: مراحل تحقیق
۶۱	۵-۱- فکر کلی تحقیق و پرسش‌های آغازی
۶۳	۵-۲- تعیین موضوع و محدودی‌های تحقیق
۶۴	۵-۳- بیان مسأله و فرضیه‌سازی
۶۸	۵-۴- عنوان‌گذاری مقدماتی تحقیق
۷۰	۵-۵- روش‌های گردآوری مطالب و ثبت اطلاعات
۷۵	۵-۵-۳- روش پرسش‌نامه‌ی
۷۸	۵-۵-۴- روش مشاهده‌ی
۸۰	۵-۶- تفکیک و طبقه‌بندی فیش‌ها و اطلاعات
۸۱	۵-۷- تجزیه و تحلیل اطلاعات و مطالب فیش‌ها
۸۱	۵-۷-۱- تحلیل توصیفی (Descriptive Analysis)
۸۳	۵-۷-۲- تحلیل استنباطی (inFerential Analysis)
۸۴	۵-۷-۲-۱- تحلیل صوری (External Analysis)
۸۵	۵-۷-۲-۲- تحلیل ساختاری (Structural Analysis)
۸۶	۵-۷-۲-۳- تحلیل محتوایی (Thematic Analysis)
۸۶	۵-۷-۲-۴- تحلیل مقایسه‌ی (Comparative Analysis)
۸۷	۵-۷-۲-۵- تحلیل علی (Causal Analysis)

۸-۵- تدوین و نگارش	۸۸
فصل ششم: نقش جدول‌ها، نمودارها و الگوهای شکلی در تحقیقات علمی ادبی	۹۲
بخش سوم: شیوه‌های علمی و نمونه‌های عملی در پژوهش‌های ادبی	۹۵
فصل اول: شیوه‌ی تاریخی	۹۷
فصل دوم: شیوه‌ی جامعه‌شناختی	۱۰۶
فصل سوم: شیوه‌ی روان‌شناختی	۱۱۵
فصل چهارم: شیوه‌ی زبان‌شناختی	۱۲۴
فصل پنجم: شیوه‌ی نشانه‌شناختی	۱۳۵
فصل ششم: شیوه‌ی زیبایی‌شناختی	۱۴۷
فصل هفتم: شیوه‌ی سبک‌شناختی	۱۶۱
فصل هشتم: شیوه‌ی مکتب‌شناسی	۱۸۰
فصل نهم: شیوه‌ی ساختارگرایی	۱۸۷
فصل دهم: شیوه‌ی فلسفی	۱۹۹
فصل یازدهم: شیوه‌ی اساطیری	۲۰۸
فصل دوازدهم: شیوه‌ی تطبیقی	۲۱۷
بخش چهارم: اهمیت مقاله‌نویسی و نحوه‌ی ارجاع‌دهی	۲۲۵
فصل اول: شیوه‌ی علمی مقاله‌نویسی و عناصر ساختاری مقاله	۲۲۶
فصل دوم: نحوه‌ی منبع‌نویسی و ارجاع‌دهی	۲۳۵
۲-۱- جدول نشانه‌های اختصاری قابل استفاده در پژوهش‌های علمی	۲۴۵
۲-۲- روش تبدیل تاریخ هجری شمسی به میلادی و بالعکس	۲۴۶
۲-۳- معرفی اجمالی معروف‌ترین شیوه‌نامه‌های ارجاع‌دهی بین‌المللی	۲۴۸
۲-۳-۱- شیوه‌نامه‌ی انجمن زبان مدرن (Modern Language Association)	۲۴۸
۲- شیوه‌نامه‌ی انجمن روان‌شناسان آمریکایی	۲۵۶
۳- شیوه‌نامه‌ی شیکاگو (The Chicago Manual of style)	۲۶۱

- ۴- شیوه‌نامه‌ی هاروارد (Harvard Style) ۲۷۲
- ۵- شیوه‌نامه‌ی ونکوور (Vancouver style) ۲۷۲
- ۶- شیوه‌نامه‌ی کلمبیا (Columbia style) ۲۷۳
- فصل سوم: معرفی سایت‌های ادبی - علمی ۲۷۵
- فهرست منابع مأخذ ۲۷۹

www.ketab.ir